

Шановні колеги, партнери та друзі,

З радістю представляємо Вам третю частину «Індексу відносин». Це - глибокий аналіз поточного стану справ у сфері зовнішньої політики України з декількох ключових напрямків - ЄС, США, Китаю і Росії.

Кожна подія у сфері зовнішньої політики (резонансна публічна заява, зустріч, угода, рішення) оцінювалася з точки зору «мінусів» та «плюсів» або її позитивного чи негативного впливу на динаміку двосторонніх відносин. За сумою балів кожного із напрямків формується індекс відносин.

За період із січня до березня 2017 року Україна продовжувала розвивати відносини зі своїми партнерами, зазвичай у позитивному руслі, попри високий рівень невизначеності, спричиненої діями Росії щодо України і перехідного періоду адміністрації Трампа.

За напрямком Україна-ЄС, перші три місяці 2017 року були взаємовигідними і для України, і для ЄС. Діалог між Брюсселем і Києвом був досить передбачуваним і менш політизованим, ніж раніше. Тоді, як основними питаннями двостороннього порядку денного між Києвом і Брюсселем залишаються боротьба з корупцією і реформа судової системи, спільними зусиллями України та ЄС вдалося здійснити прорив у процесі лібералізації візового режиму.

Відносини між Україною та США визначалися за принципом «Америка понад усе!», де основною ідеєю були налагодження та підтримка стосунків із адміністрацією Трампа, аби зробити США союзником України, чи, принаймні, її активним партнером у протистоянні російській агресії. Тому українські чиновники ініціювали цілу низьку контактів у новій адміністрації.

Щодо відносин із Китаєм, початок 2017 року демонструє розширення співпраці. Загалом, відносини з Китаєм мали стійку тенденцію до покращення і, нарешті, потрапили до центру уваги керівництва України поруч із рештою основних двосторонніх партнерів – США та ЄС.

Триває вороже протистояння Росії у відносинах із Україною. Кількість негативних балів, отриманих за події в цьому напрямку, є удвічі більшою, ніж у попередньому випуску «Індексу». У першому кварталі 2017 року Росія, переважно, згадується в контексті таємних операцій, ескалації біля Авдіївки і майбутніх розглядів у міжнародних судах.

Спеціальною темою другого випуску «Індексу відносин» був аналіз стану справ в оборонній промисловості. Тоді як російська агресія є головним стимулятором для розвитку оборонної промисловості в Україні, існує ряд серйозних перешкод, які можна подолати не лише створенням інфраструктури, а й із міжнародною підтримкою.

Ми будемо раді надати детальнішу інформацію щодо цих питань під час презентації третього випуску «Індексу відносин».

Дякуємо Вам за інтерес до України в міжнародному контексті.

З повагою,
Вікторія Закревська
Партнер TRUMAN Agency
vzakrevskaya@trumanagency.com

Зміст:

3 Методологія дослідження

Резюме відносин:

4 Україна – ЄС

6 Україна – США

9 Україна – Китай

11 Україна – Росія

13 Індекс відносин

14 Спецтема: Розбудова ОПК України: спільними зусиллями

МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ

Публікація «Аудит зовнішньої політики України. Індекс відносин» заснована на моніторингу та аналізі подій у зовнішній політиці України за ключовими напрямками – ЄС, США, Китай, Росія. Документ готується на регулярній основі – щоквартально – для відстеження динаміки розвитку ситуації. На додаток до постійних напрямків експертна група буде представляти аналіз спеціальної теми – найважливішої події, проблеми, тренду за звітний період. Важливою складовою дослідження є не лише спостереження експертів, а й ексклюзивні інтерв'ю представників української влади, що відповідають за ті чи інші напрямки зовнішньої політики, вітчизняних та іноземних дипломатів. Крім того, документ підготовлений на основі численних бесід із зарубіжними лідерами думок, офіційними особами.

У звіті представлено аналіз зовнішньополітичних подій в Україні по кожному з напрямків, а також аналіз підходів країни-партнера (регіону) щодо України за досліджуваний період. Документ розкриває специфіку подій і містить оцінки чинників, що вплинули на репутацію країни. На підставі викладених фактів зроблений прогноз розвитку ситуації.

Крім якісного аналізу, дослідники здійснили кількісний аналіз, оцінивши кожен напрямок за шкалою від 0 до 10 балів.

Критерії для кроку (кожен оцінюється в 0,5 бали):

- обговорення;
- домовленість;
- підписання документа;
- старт реалізації;
- виділення фінансування;
- політична підтримка;
- резонансні публічні заяви;
- часткове виконання домовленостей;
- нові ініціативи;
- повне виконання домовленостей.

У разі негативної оцінки критеріїв їх бали будуть зі знаком «мінус».

Загальна оцінка напрямку – це сума балів критеріїв, що характеризують даний напрямок протягом звітного періоду. Експертна група бере за основу методологію BISS¹, який розробив чітку шкалу оцінки подій у зовнішній політиці.

Шкала оцінки подій:

- Економічна і політична інтеграція, набрання чинності угодами про поглиблення співпраці – **7-10 балів**
- Підписання / ратифікація важливого договору (про співпрацю, торгівлю, тарифи тощо, підписання договорів про інтеграцію), надання кредиту та економічної допомоги – **4-6 балів**
- Офіційний візит рівня міністра (ключові міністри: закордонних справ, внутрішніх справ, оборони, економіки та фінансів), переговори про укладання договорів, офіційний візит вищого рівня (президент і прем'єр) з обох сторін – **1-3 бали**
- Позитивні заяви ключових політиків країни, МЗС по напрямку зовнішньої політики, парламентські резолюції – **1-2 бали**
- Офіційний візит рівня заступника міністра (і не ключових міністрів), парламентської делегації, виставки, бізнес-форуми, дні національних культур, важливі дипломатичні контакти і переговори – **1 бал**
- Негативні заяви ключових політиків країни, МЗС по напрямку зовнішньої політики, парламентські резолюції – **мінус 1-2 бали**
- Затягування із ратифікацією договорів, незапрошення на заходи, ненадання підтримки на міжнародному рівні – **мінус 2-4 бали**
- Порушення договорів, взаємних зобов'язань – **мінус 3 бали**
- Торгові війни, антидемпінгові розслідування, бойкот товарів, ембарго, висилка дипломатів, відкликання послів – **мінус 4-6 балів**
- Провокації, розрив дипломатичних відносин, військові дії – **мінус 7-10 балів**.

¹ BISS (Belarusian Institute for Strategic Studies / Білоруський інститут стратегічних досліджень). Джерело: <http://belinstitute.eu/ru/tags/индекс>

ВІДНОСИНИ УКРАЇНА-ЄС

Січень – Березень 2017

Позитивні бали: +59

Негативні бали: -6

Загалом: +53

РЕЗЮМЕ ВІДНОСИН

Загалом, перші три місяці 2017 року були взаємовигідними і для України, і для ЄС. Діалог між Брюсселем і Києвом у цьому кварталі був досить передбачуваним і не надто політизованим, перевівши співпрацю здебільшого на технічний рівень.

Позитивним моментом, у відносинах між Україною і ЄС є прорив у процесі лібералізації візового режиму, наразі, очікується затвердження його Радою і набуття чинності до середини червня. Ратифікація Угоди про асоціацію голландським парламентом і результат нещодавніх парламентських виборів стали причиною для оптимізму щодо повної ратифікації Угоди. Зрештою, попри невирішені досі питання порядку денного України-ЄС, зокрема мораторію на експорт необробленої деревини, ЄС ухвалив і виділив другий транш у розмірі 600 млн. євро макрофінансової допомоги Україні.

Основні теми двостороннього порядку денного – боротьба з корупцією і реформа судової системи України. Серйозної шкоди відносинам між Україною та ЄС завдала непослідовність Києва у виборі аудитора для НАБУ і прийнятті поправок до закону про електронні декларації. Обидва питання викликали негативну реакцію в ЄС на різних рівнях, адже їх інтерпретують як крок назад у боротьбі з корупцією.

Події у відносинах Україна-ЄС (січень-березень 2017). Оцінка в балах

Дата	Подія	Бали
17 січня	Державна авіаційна служба підписує угоду про збіжність систем сертифікації під час зустрічі з Європейською комісією.	+3
	Державна прикордонна служба розпочинає Twinning-проект.	+1
31 січня	Прес-секретар ЄС виступив із заявою про становище у сфері прав людини в Криму.	+2
1 лютого	ЄС у співпраці з Данією запускає ініціативу з боротьби із корупцією в Україні. Бюджет – 16 млн. євро	+1
8 лютого	Україна ратифікує Угоду про співробітництво між Україною та Європейською організацією з питань юстиції.	+3
	Уряд передає постанову «Про затвердження Плану дій з підготовки введення спільного авіаційного простору між Україною та Європейським Союзом і його державами-членами».	+2
10 лютого	Європейський інвестиційний банк (EIB) запускає нову програму для підтримки приватного сектору в Україні.	+3
13 лютого	Європейський парламент схвалив механізм призупинення безвізового режиму для України.	+3
20 лютого	ЄС виділяє 18 млн. євро гуманітарної допомоги жертвам конфлікту на сході України.	+4
22 лютого	Україна ратифікує Угоду між Україною та ЄС про участь України у програмі Європейського Союзу з підтримки малих і середніх підприємств (COSME).	+2
23 лютого	Нижня палата парламенту Нідерландів ратифікувала Угоду про асоціацію між Україною та ЄС.	+4
28 лютого	Євродепутати і члени Ради згодні відмовитися від візових вимог ЄС для українців.	+2
1-2 березня	Україна і ЄС розпочинають діалог на високому рівні між Україною та ЄС щодо горизонтальних питань та окремих секторів промисловості, а також, декількох зустрічей робочих груп: <ul style="list-style-type: none"> • з питань усунення технічних бар'єрів у торгівлі; • з питань малого і середнього підприємництва; • з питань співробітництва у космічній галузі; • з питань публічних закупівель; • з питань промисловості (автомобілебудування). 	+2
2 березня	Комітет постійних представників країн-членів ЄС (COREPER) ухвалює рішення щодо лібералізації візового режиму для України.	+3
3 березня	Рада ЄС розширює рішення заморозити рахунки 15 осіб, підозрюваних у розкраданні державного майна України або зловживань владою, що призвело до бюджетних втрат для України, до 6 березня 2018 року.	+4
7 березня	Європейський Союз виступає із заявою на підтримку НАБУ і САП, і наголошує на необхідності створення антикорупційних судів.	-2
9 березня	Комітет Європарламенту з громадянських свобод, юстиції та внутрішніх справ (LIBE) проводить остаточне читання резолюції про додання України до списку третіх країн, для чийх громадян анулюються візові вимоги.	+3
	Посольство США та Представництво ЄС в Україні виступають із заявою щодо аудиту НАБУ.	-2
13 березня	Рада продовжує термін дії обмежувальних заходів, введених щодо дій, які обмежують або загрожують територіальній цілісності, суверенітету і незалежності України - до 15 вересня 2017 року.	+3
15 березня	В Україні відбувається Міжнародна конференція країн-членів ЄС та країн Східного партнерства з інтегрованого управління спільними кордонами.	+1
16 березня	Європейська комісія ухвалює виділення другого траншу макрофінансової допомоги Україні у розмірі 600 млн. євро.	+4
	Європарламент закликає Росію звільнити українських в'язнів.	
	Зустріч Парламентського комітету асоціації між Україною та ЄС.	+2
17 березня	У третю річницю незаконної анексії Криму і Севастополя, ЄС бере на себе зобов'язання щодо подальшого невизнання.	+3
24 березня	Затверджено нове фінансування у розмірі 3 млн. євро в рамках програми супутникової візуальної розвідки для підтримки Спеціальної моніторингової місії ОБСЄ.	+4
	Комісар ЄС Йоганн Хан зробив заяву щодо зміни закону про електронне декларування в Україні.	-2

ВІДНОСИНИ УКРАЇНА-США

Січень – Березень 2017

Позитивні бали: +34

Негативні бали: -6

Загалом: + 28

РЕЗЮМЕ ВІДНОСИН

America first чи «спочатку Америка» – це не лише слоган, з яким прийшов у Білий Дім Дональд Трамп. Це і принцип, яким керувалась впродовж останніх місяців зовнішня політика України. На налагодження мостів з новою адміністрацією були кинуті всі зусилля. Головна ціль української «Америки first» – зберегти Сполучені Штати у ролі якщо не союзника, то принаймні активного партнера України у стримуванні агресії Росії.

Американські урядовці наразі характеризують зусилля України з налагодження зв'язків з новою, ще досі неукмплектованою на українському напрямку, адміністрацією як неоднозначні (mixed).

З одного боку, з моменту обрання Трампа на посаду президента Україна встановила набір контактів, яким би позаздрила навіть чимала кількість союзників США, не кажучи вже просто про міжнародних партнерів Вашингтона.

З іншого боку, стверджують всі без винятку американські співрозмовники, є проблема з тим, хто і яким чином представляє Україну у Вашингтоні. Відповідно, складно зрозуміти, яким є ключовий месидж від держави Україна і в чому суть тієї історії, яку про себе держава Україна прагне донести до нового президента США та його оточення. Американські дипломати також радять не допустити ситуації, коли за наведенням мостів з Вашингтоном, українська позиція буде недопредставлена в Берліні та Парижі.

«Позиція новообраного президента та його команди щодо України в грудні-січні – це одне, позиція в березні-квітні – це вже інше», – стверджує високопоставлений представник українського уряду. Україні завдяки низці незалежних від неї фактів та факторів потрохи вдається позбутись титулу переможця в номінації «найбільший міжнародний лузер після перемоги Трампа». Понад те, судячи з низки ознак, стратегія України на американському напрямку де-факто полягає у тому, щоб не лише зберегти здобуте за часів президентства Обами, але й спробувати набути ще більше за президентства Трампа.

Однак, підвищуючи планку амбітності очікувань, не варто плутати дві речі: більш скептична до Росії політика нової адміністрації не перетворює цю адміністрацію автоматично в проукраїнську. Антиросійськість та проукраїнськість зазвичай дуже добре уживаються в політичних колах різних країн світу, але ці речі все ж не тотожні.

Завдання-максимум для української зовнішньої політики – зробити Україну цікавою для нової адміністрації незалежно від динаміки відносин США з Росією – залишається важкодоступним. Відповідно, залишається за традицією максимально використати момент, коли розчарування в Росії відкриває можливості для зацікавлення Україною.

Події у відносинах Україна–США (січень–березень 2017). Оцінка в балах

Дата	Подія	Бали
12 січня	У Сенаті США представлений законопроект про протидію російським ворожим діям за основного авторства сенатора Кардіна. У другому розділі законопроект надає зобов'язальної дії санкціям, запровадженим указами президента Обама за дії Росії в Україні.	+1
	У Палаті представників США повторно представлений законопроект 463 "Невизнання анексії Криму". Документ визначає політику США на невизнання де-юре або де-факто суверенітет РФ над Кримом, його повітряним простором або територіальними водами.	+1
16 січня	Віце-президент США Джозеф Байден прибув до України із прощальним візитом, у рамках якого було проведено переговори із Президентом і Прем'єр-міністром України	+1
19 січня	У інтерв'ю для WSJ у рамках роботи форуму в Давосі президент України Петро Порошенко заявив, що розраховує на проведення зустрічі із новим президентом США Дональдом Трампом в лютому 2017 року	-1
31 січня	Заява Державного департаменту США із закликом до припинення вогню на фоні ескалації бойових дій під Авдіївкою, а також підтверджується прихильність США щодо повного виконання Мінських угод	+1
2 лютого	До Конгресу США було внесено повторно STAND for Ukraine Act(H.R.830). На сьогодні даний законопроект підтримало 33 конгресмени Демократичної і Республіканської партії	+1
	У своїй першій промові на засіданні РБ ООН у якості посла США при ООН Ніккі Хейлі зосередила увагу на агресії РФ проти України, в тому числі засудила агресію на Донбасі і вимагала РФ припинити ескалацію. Також Ніккі Хейлі підтвердила те, що санкції США щодо Криму будуть зберігатися поки півострів не повернеться під контроль України	+1
	У листі до президента США сенатор Джон МакКейн, керівник Комітету Сенату із питань збройних сил, закликав Дональда Трампа надати Україні летальне оборонне озброєння	+1
5 лютого	Телефонна розмова між президентом України і президентом США – сторони підтвердили про те, що спільно працюватимуть для відновлення миру на кордоні України і обговорили можливості для майбутньої зустрічі	+2
8 лютого	Група сенаторів внесли на розгляд верхньої палати Конгресу США проект "Закону щодо перегляду російських санкцій" ("Russia Sanctions Review Act"). Головна мета – закріпити за Конгресом останнє слово у питанні перегляду санкцій щодо Росії.	+1
	Україна і США підписали міжурядову угоду на виконання положень Закону США «Про податкові вимоги до іноземних рахунків» (FATCA) та з метою сприяння прозорості у сфері податкових питань між двома країнами. FATCA дасть змогу українським банкам надавати інформацію Податковій Службі США щодо фінансових рахунків американських громадян.	+1
14 лютого	Майкл Флінн залишив посаду Радника із національної безпеки президента США. М. Флінн був прихильником нормалізації відносин із РФ для протидії ІД	+2
	Заява речника Білого Дому Шона Спайсера про те, що президент США дав чітко зрозуміти, що він очікує деескалації конфлікту на сході України і повернення Україні Криму	+2
15 лютого	У Палаті представників США внесли законопроект щодо перегляду російських санкцій, в якому пропонують закріпити останнє слово щодо їх перегляду за Конгресом.	+1
16 лютого	Робоча поїздка керівника МЗС України Павла Клімкіна до США. Переговори із першим заступником Міністра оборони США Робертом Ворком – під час переговорів була підтверджена підтримка щодо реформ сектору безпеки України із боку США	+0,5
	Заява Посольства США, де висловлювалася стурбованість перешкодам постачання вугілля із ОРДЛО на решту території України – заклик до сторін вирішити протиріччя для попередження ускладнення ситуації. Окремо у заяві був заклик до уряду України на фоні цих подій прискорити перетворення у енергетичній сфері	-1
17 лютого	Відбулася телефонна розмова між Рексом Тіллерсоном і Петром Порошенком – під час розмови обговорювалися питання протидії агресії РФ і відновлення суверенітету України	+1
18 лютого	Відбулися переговори між Петром Порошенком і Майком Пенсом у рамках Мюнхенської конференції із безпеки. За результатами переговорів президент України заявив, що віце-президент США гарно поінформований щодо ситуації навколо України, що є одним із головних пріоритетів для зовнішньої політики США	+3
19 лютого	Видання The New York Times повідомило про те, що Народний депутат України Андрій Артеменко (фракція РПЛ) намагався представити членом команди Д. Трампа план врегулювання конфлікту між Україною і РФ на основі виведення російських військ зі сходу України й референдуму щодо передачі РФ в оренду Криму на 50 чи 100 років	-1

Події у відносинах України–США (січень-березень 2017). Оцінка в балах

Дата	Подія	Бали
20 лютого	Заява Державного департаменту із нагоди 3 річниці трагічних подій Революції гідності – заклик до політичного керівництва України активізувати реформи у пам'ять загиблих	+1
	Дональд Трамп на посаду Радника із нацбезпеки призначив генерала Герберта МакМастера, який незадовго після того назвав РФ однією із головних загроз для існуючого міжнародного порядку	+1
28 лютого	Заява на засіданні РБ ООН представника США про те, що РФ має виконувати свої зобов'язання по Мінським угодам, в тому числі припинити повністю вогонь, вивести важке озброєння і забезпечити доступ спостерігачів ОБСЄ	+1
7–8 березня	Візит глави МЗС України Павла Клімкіна до США. Переговори із Рексом Тіллерсоном і Гербертом МакМастером. За словами керівника МЗС України, Державний секретар США запевнив його, що українське питання буде самодостатнім у зовнішній політиці США, а Україна не стане розмінною монетою у американській зовнішній політиці. Також Павло Клімкін взяв участь у слуханнях у Сенаті США	+2
7 березня	Заява Марка Тонера під час прес-брифінгу у Державному департаменті про те, що санкції щодо РФ не будуть послаблюватися поки вона не виконуватися зобов'язання щодо Східної України і Криму	+1
	Спільна заява посольства США і представництва ЄС, в якій схвалювалася діяльність САП і НАБУ у справі щодо керівника ДФС Р.Насірова. При цьому було наголошено, що події навколо цієї справи підтверджують необхідність створити спеціалізований антикорупційний суд	+1
8 березня	Палата Представників Конгресу США схвалила проект Закону щодо виконання оборонного бюджету на 2017 рік – відповідно до нього Україна отримувала 150 млн. доларів на посилення обороноздатності і спільні тренування.	+2
15 березня	Україна і США підписали міжурядову угоду щодо надання фінансування на 54 млн. доларів по лінії USAID щодо боротьби із корупцією і запровадження реформ	+1
16 березня	Заява речника Державного департаменту Марка Тонера про те, що блокада ОРДЛО із боку України може мати потенційно небезпечні наслідки, а тому США хочуть, щоб ситуація була врегульованою	-1
	Заява Державного департаменту про невизнання анексії Криму РФ і підтверджено зобов'язання підтримувати режим санкцій, поки РФ не поверне Крим Україні	+1
21 березня	США підтримали позов України проти РФ в СОТ щодо обмеження РФ українського транзиту через власну територію	+0,5
22 березня	ВРУ постановою №6111 звернулася до Конгресу США і Адміністрації президента США щодо надання статусу «Основний союзник поза НАТО» і укладення двосторонньої оборонної угоди	+0,5
23 березня	Посольство США в Україні назвало кроком назад поправки до закону про е-декларування щодо необхідності декларувати свої доходи представникам громадських організацій, які залучені до питань боротьби із корупцією	-2
28 березня	Посол США в Україні Марі Йовановіч взяла участь у запуску проекту «Нове обличчя кордону», щодо покращення послуг подорожуючим і запобігання корупції на пунктах перетину кордону. Проект реалізується за участю відділу із правоохоронних питань посольства США в Україні.	+0,5
31 березня	Заява Державного секретаря США Рекса Тіллерсона на засіданні Комісія Україна-НАТО про те, що США не скасують санкцій щодо РФ, поки та не скасує дії, які ці санкції спричинили. Окрім того вперше представник нового уряду США заявив про те, що без поліпшення ситуації у сфері безпеки на сході України не може іти мови про прогрес у політичній частині Мінських домовленостей.	+1

ВІДНОСИНИ УКРАЇНА-КИТАЙ

Січень – Березень 2017

Позитивні бали: +27

Негативні бали: 0

Загалом: +27

РЕЗЮМЕ ВІДНОСИН

Головною подією першого кварталу 2017 р. в українсько-китайських відносинах стала зустріч 17 січня 2017 р. в рамках Всесвітнього економічного форуму в Давосі Президента України Петра Порошенка та Голови КНР Сі Цзіньпіна. Під час зустрічі Сі Цзіньпін підкреслив, що Китай підтримує територіальну цілісність і суверенітет України та вибір українського народу. Петро Порошенко висловив сподівання, що Китай сприятиме мирному врегулюванню ситуації на Донбасі та припиненню російської агресії проти України і відновленню територіальної цілісності України включно з Кримом.

Ця зустріч не тільки певним чином підвела ризик під періодом невизначеності у двосторонніх взаєминах, але й забезпечила подальший розвиток українсько-китайської взаємодії двома важливими орієнтирами: офіційним візитом на найвищому рівні та Третім засіданням Комісії зі співробітництва між урядами України та КНР, що мають відбутися протягом 2017 року.

Основним питанням порядку денного Третього засідання Комісії зі співробітництва між урядами України та КНР має стати обговорення стану та перспектив реалізації великих інвестиційних проектів, що свого часу були включені до ухваленої в грудні 2013 року Програми реалізації відносин стратегічного партнерства між Україною та КНР. І якщо проект «Повітряного експресу» можна вважати остаточно закритим, залишаються два великі китайські кредити: т.зв. «зерновий» (3 млрд дол. США) та «енергетичний» (3,6 млрд дол. США). Станом на кінець першого кварталу 2017 р. ситуацію навколо «зернового» кредиту можна вважати виправленою. На жаль, щодо «енергетичного» кредиту, можливість використання якого спливає у грудні ц. р., залишається дуже багато запитань.

Підсумки першого кварталу 2017 р. свідчать про подальше посилення інтересу китайської сторони до всебічного співробітництва з Україною в галузі сільського господарства та виробництва продовольства.

Увага китайської сторони до модернізації інфраструктури України є свідченням серйозного підходу до включення України в розбудову Нового шовкового шляху, що має поєднати Китай з Європою. Саме в такому ключі слід розглядати участь китайських корпорацій у будівництві нових мостів через р. Дніпро.

Помітна активізація контактів між Україною та Китаєм в інформаційній сфері, що спостерігалася наприкінці 2016 р., отримала продовження у січні – березні 2017 р. Так само зберігалася тенденція щодо активізації українсько-китайських гуманітарних зв'язків та співпраці на регіональному рівні.

Загалом, можна констатувати, що українсько-китайські відносини вийшли на новий рівень та мають сталу тенденцію до покращення. Китай певним чином знову став трендом зовнішньої політики України та повернувся до центру уваги української влади.

Події у відносинах Україна-Китай (січень-березень 2017). Оцінка в балах

Дата	Подія	Бали
4 січня	Президент Петро Порошенко привітав Голову КНР Сі Цзіньпіна із 25-річчям встановлення дипломатичних відносин між Україною та КНР.	+1
	Голова КНР Сі Цзіньпін привітав Главу Української держави та народ України з нагоди 25-річчя встановлення дипломатичних відносин між КНР та Україною.	+1
13 січня	Китай передав МЗС України телекомунікаційне обладнання на суму близько 100 тисяч доларів.	+1
17 січня	У рамках участі у Всесвітньому економічному форумі в Давосі Президент Петро Порошенко провів зустріч з Головою КНР Сі Цзіньпіном.	+5
	На офіційному прийомі з нагоди 25-річчя встановлення дипломатичних стосунків між Україною та КНР посол КНР в Україні Ду Вей підкреслив важливе значення зміцнення українсько-китайської співпраці у 2017 році, особливо у сфері торгівлі.	+1
	Делегація Вінницької області на чолі з першим заступником голови обласної державної адміністрації А. Гижком перебувала з робочим візитом в КНР.	+0,5
19 січня	Відбулась зустріч заступника Міністра економічного розвитку і торгівлі України М. Титарчука, представників Департаменту туризму та курортів Мінекономрозвитку, МЗС України та авіакомпанії «Міжнародні авіалінії України» з представниками Посольства КНР в Україні.	+1
20 січня	Відбулась робоча зустріч китайської інспекційної групи зі спеціалістами Державної служби України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів.	+0,5
	В ДП МА «Бориспіль» відбувся святковий захід з нагоди Китайського Нового року та 25-ї річниці дипломатичних відносин між Україною та КНР.	+0,5
25 січня	За повідомленням прес-служби Київської міської держадміністрації у Києві Велику кільцеву дорогу, магістраль «Нивки-Бровари» та розв'язку біля станції метро Шулявська буде розбудовувати китайська компанія China Road and Bridge Corporation (CRBC).	+0,5
	Китайська інвестиційна компанія Smart Mentor купила професійний футбольний клуб «Суми».	+0,5
28-30 січня	У Львові відсвяткували Китайський Новий рік.	+0,5
2 лютого	Під час засідання Ради Безпеки Організації щодо загострення конфлікту в районі Авдіївки постійний представник КНР при ООН заявив, що Китай уважно стежить за ситуацією в Україні та занепокоєний останньою ескалацією, в результаті якої загинули цивільні особи.	+2
7 лютого	У Києві в Національній академії образотворчого мистецтва і архітектури відбулося відкриття виставки «Новий шовковий шлях – відомі китайські художники та учні», присвяченої 25-річчю встановлення дипломатичних відносин між Україною і КНР.	+0,5
8 лютого	Голова Держкомтелерадіо О. Наливайко та заступник директора Головного управління з питань преси, друку, радіомовлення, кінематографії та телебачення КНР Чень Кін підписали Меморандум щодо співпраці між Держкомтелерадіо та відповідним відомством Китаю.	+1
12 січня	У Кабінеті міністрів України відбулася робоча нарада з питань інвестиційних проєктів у рамках українсько-китайського співробітництва під головуванням Першого віце-прем'єр-міністра – міністра економічного розвитку України С. Кубіва.	+1
13 лютого	Відбулась зустріч голови Одеської обласної державної адміністрації М. Степанова з Генеральним консулом КНР в Одесі пані Чжао Сянжун.	+0,5
	Голова Кіровоградської облдержадміністрації С. Кузьменко зустрівся з представниками академії сільськогосподарських наук міста Сюйчжоу провінції Цзянсу (КНР).	+0,5
14 лютого	Командувач національної гвардії України генерал-лейтенант Юрій Аллеров домовився з військовим аташе Посольства КНР в Україні старшим полковником Цао Сяоцзянем про розвиток співпраці Нацгвардії з народною озброєною міліцією КНР.	+2
16 лютого	Президент України П. Порошенко повідомив про свої домовленості з польськими та китайськими партнерами щодо модернізації українських енергогенеруючих компаній.	+1
28 лютого	Китайська народна асоціація дружби з закордоном влаштувала в Пекіні урочистий прийом з нагоди 25-ї річниці встановлення дипломатичних відносин між Україною та КНР.	+0,5
	Асоціація «Укрсадпром» та China Haisum Engineering Co., Ltd. підписали Меморандум про взаєморозуміння.	+1
10 березня	Зустріч голови Львівської облдержадміністрації О. Синютки з радником із торгово-економічних питань Посольства КНР в Україні Лю Цзюнем	+0,5
15 березня	Глава ДПЗКУ О. Григорович повідомив, що китайська компанія ССЕС готова інвестувати в реконструкцію Миколаївського портового елеватора.	+0,5
16 березня	Робочий візит голови ПАТ «Укрзалізниця» Войцеха Балчуна до Китаю.	+0,5
22 березня	Китай погодився знизити ставку кредиту для Державної зернової корпорації України.	+0,5
27 березня	У Києві на саміті країн-членів ГУАМ Прем'єр-міністр України В. Гройсман заявив про поглиблення співробітництва у Чорноморсько-Каспійському регіоні як елемент розбудови китайської стратегічної ініціативи «Один пояс, один шлях».	+2

ВІДНОСИНИ УКРАЇНА-РОСІЯ

Січень – Березень 2017

Позитивні бали: +1

Негативні бали: -62

Загалом: -61

РЕЗЮМЕ ВІДНОСИН

Початок року був для Росії багатообіцяючим з огляду на світові розклади. Кремль розраховував на виборчий сезон у ключових столицях світу, що мав почати давати плоди. По лінії Вашингтон-Москва очікувалося потепління, яке промотував у електоральний період Дональд Трамп. У Кремлі розраховували на кризу у відносинах Києва та Брюсселя – чи стосовно надання безвізового режиму, чи щодо недоратифікації Угоди про асоціацію, чи щодо виконання мінських домовленостей. Проте потепління не сталося, надання безвізового режиму вийшло на фінальну пряму, США і ЄС продовжують підтримувати Україну. Не зовсім все райдужно виглядає і зі ставками Росії щодо виборів у Франції та Німеччині (принаймні станом на завершення першого кварталу цього року).

Очікуваний у Кремлі політично-дипломатичний переможний бліцкриг над Україною переноситься (якщо відбудеться взагалі). Тестовим у останні три місяці було воєнне протистояння біля Авдіївки наприкінці січня-початку лютого. Воно, власне, чи не найяскравіше виявило інтерес Кремля, який полягає, з одного боку, у відновленні діалогу з ключовими світовими акторами, а з іншого, у дискредитації України.

Між Росією й Україною, між тим, намітилася своєрідна конкуренція: хто перший із президентів – Путін чи Порошенко – зустрінеться з американським колегою. Водночас за останні три місяці стало відомо про як мінімум дві телефонні бесіди між президентами України і Росії. Як відомо, у серпні минулого року після так званої «української диверсії» в Криму Владімір Путін відмовився від будь-яких контактів із українським президентом. Однією з тем обговорення, імовірно, була блокада окупованих територій на Донбасі.

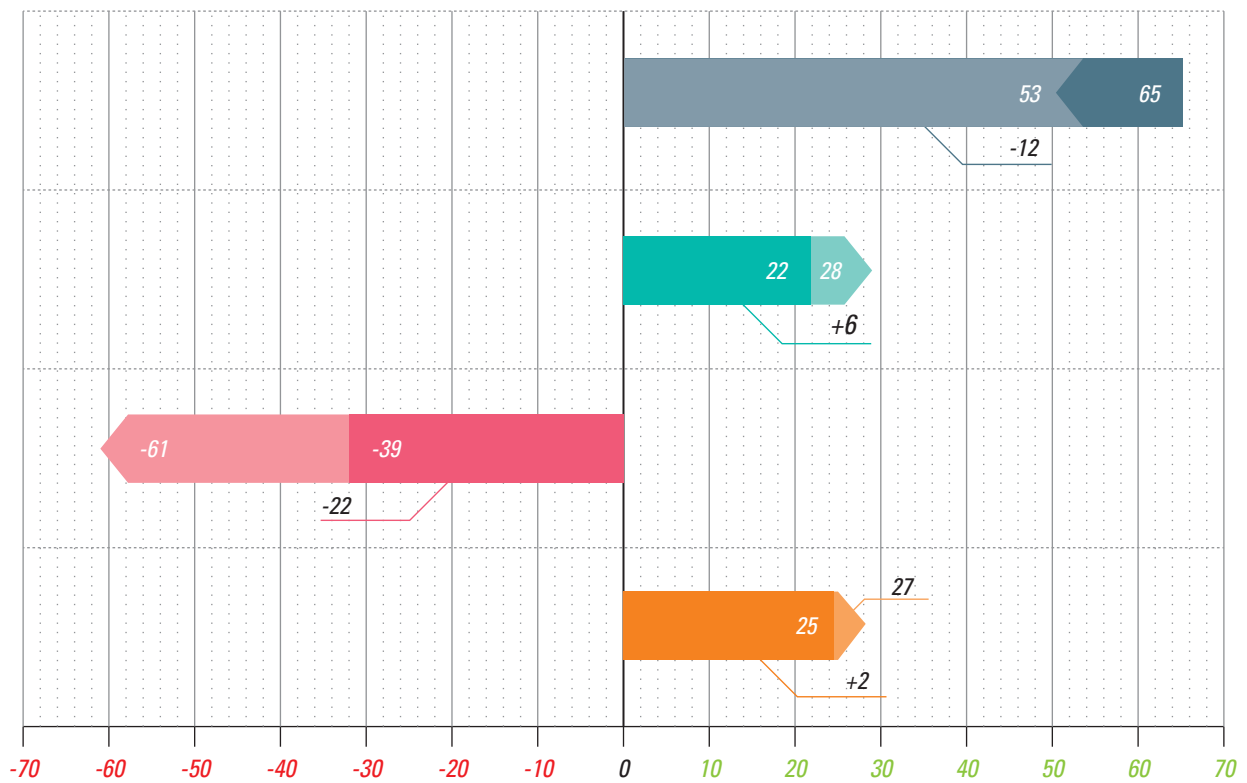
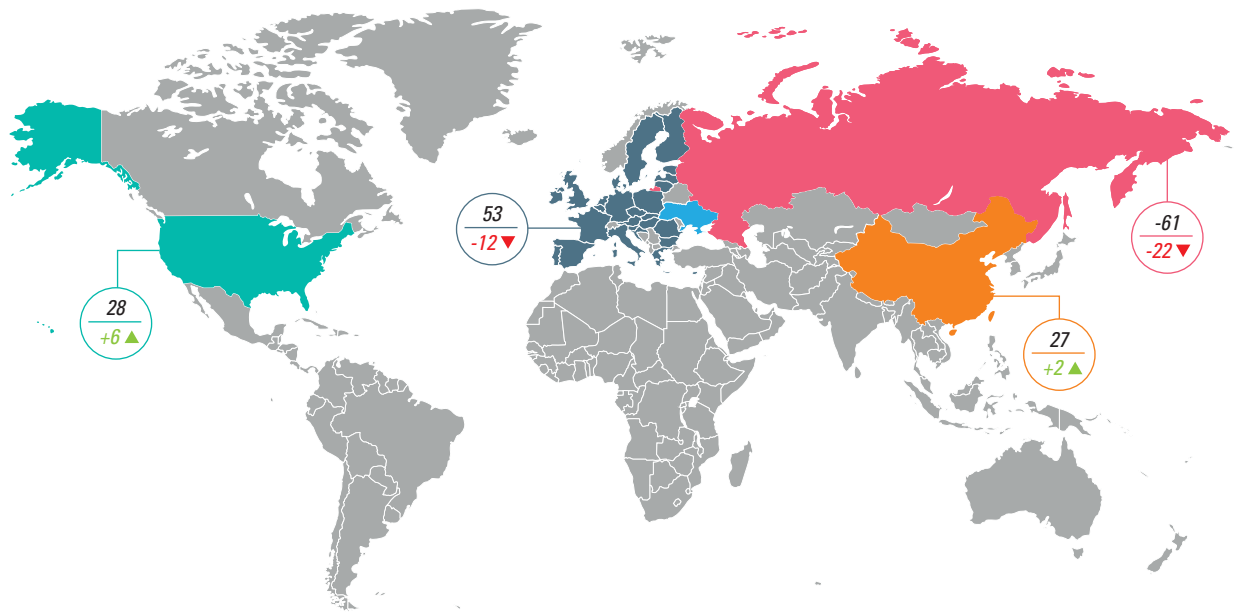
Останні три місяці, як і останні три роки, були перенасиченими різного роду спецопераціями. У цьому й полягає чи не основна сутність українсько-російських відносин на нинішньому етапі – спецоперації замість кооперації: кількість заяв про спецоперації зростає пропорційно падінню рівня економічної, політичної чи будь-якої іншої співпраці. Блокада окупованих районів, визнання Росією документів, які видають українцям незаконні утворення, убивство колишнього російського депутата – усі ці події Україна зараховує до спецоперацій, організованих Москвою.

Міжнародне право – це та сфера, на яку в Україні покладають чи не найбільше сподівань для відстоювання позиції, пошуку справедливості після агресії Росії. Справа в Міжнародному суді ООН у Гаазі, напевно, посідає центральне місце серед усіх позовів, які сьогодні перебувають у багатьох судах світу – чи це стосується розгляду питання про так званий борг Януковича у 3 млрд доларів у Лондоні (Британія), чи арбітражу щодо газової суперечки між Києвом і Москвою у Стокгольмі (Швеція), чи позовів до Європейського суду з прав людини у Страсбурзі (Франція).

Події у відносинах Україна-Росія (січень-березень 2017). Оцінка в балах

Дата	Подія	Бали
16 січня	Україна передає позов проти Росії до Міжнародного суду в Гаазі	-7
23 січня	Секретар РНБОУ заявив, що Росія переходить до нової фази гібридної війни в Україні – «політичного тероризму» (через ліквідацію політичних, громадських діячів)	-2
25 січня	Кілька народних депутатів України оголосили про безстрокову блокаду ОРДЛО. Заблоковано залізничний рух (Луганська область)	-5
29 січня	Ескалація протистояння біля Авдіївки. 10 лютого Порошенко повідомив, що у боях загинули 15 військовослужбовців і один рятувальник	-9
2 лютого	У Раді безпеки ООН відбулося екстренне засідання, де більшість учасників засудили агресивні дії Росії біля Авдіївки	-2
8 лютого	Убито одного з польових командирів незаконних формувань Михайла Толстих («Гіві»). Прес-секретар Путіна заявив «про спробу дестабілізувати ситуацію на Донбасі», натякаючи на причетність України	-1
18 лютого	У Мюнхені відбулася зустріч міністрів закордонних справ у нормандському форматі. Жодних результатів	+1
	Росія визнає документи, видані так званими ЛНР і ДНР	-7
1 березня	На окупованих територіях Донбасу розпочинається так звана «націоналізація» підприємств, які працювали в українському правовому полі	-7
6-9 березня	Відкриті слухання щодо позову України проти Росії в Міжнародному суді ООН	-7
9 березня	Генпрокуратура РФ спростувала факт звернення Януковича до Росії з проханням ввести війська в Україну	-2
15 березня	РНБО України прийняла рішення припинити переміщення вантажів через лінію зіткнення	-6
19 березня	У Криму представили структуру, що займатиметься «інтеграцією Донбасу в РФ»	-3
22 березня	СБУ заборонило в'їзд до України російській учасниці «Євробачення». МЗС РФ гостро відреагувало на рішення Києва	-2
23 березня	Порошенко заявляє, що вбитий экс-депутат Росії Денис Вороненков був одним із головних свідків «російської агресії проти України»	-2

ІНДЕКС ВІДНОСИН

ЄС	Жовтень-Грудень, 2016 р.	Росія	Жовтень-Грудень, 2016 р.
	Січень-Березень, 2017 р.	Січень-Березень, 2017 р.	Січень-Березень, 2017 р.
США	Жовтень-Грудень, 2016 р.	Китай	Жовтень-Грудень, 2016 р.
	Січень-Березень, 2017 р.	Січень-Березень, 2017 р.	Січень-Березень, 2017 р.

СПЕЦТЕМА

РОЗБУДОВА ОПК УКРАЇНИ: СПІЛЬНИМИ ЗУСИЛЛЯМИ

Російська агресія викрила низку проблем, які існують у секторі безпеки та оборони України. Їх намагаються вирішити з перемінним успіхом вже третій рік поспіль, як за рахунок отримання міжнародної допомоги, так і власними силами. Ключовою складовою в цьому процесі, безперечно, є розвиток вітчизняної оборонної промисловості, яка є головним чинником переозброєння армії та залучення західних інвестицій. Однак, на жаль, говорити про те, що на сьогодні в країні створені всі необхідні умови для ефективної роботи оборонних підприємств як злагодженого державного механізму, а також реалізований наявний промисловий потенціал, поки зарано.

Окупація Росією Криму та подальша військова агресія на Донбасі стали певним каталізатором різкого поживлення вітчизняних розробників та виробників озброєння та військової техніки як в державному, так і в приватному секторах економіки. Однак оборонна промисловість, яка тривалий час була орієнтована на експорт та зв'язки з російськими підприємствами, виявилася нездатною швидко заповнити наявні потреби військ необхідним озброєнням та обладнанням. На жаль, склалося так історично, що можливості вітчизняних зброярів обмежені, вони не спроможні цілком задовольнити потреби збройних сил України, в широкому спектрі озброєння та військової техніки (ОВТ). У країні ніколи не виробляли бойові літаки, комплекси протиповітряної оборони, корабельне озброєння, ударні, оперативно-стратегічні та оперативно-тактичні безпілотні авіаційні комплекси (БАК), бойові вертольоти, значну частину авіаційного керованого озброєння, переважну більшість боєприпасів, стрілецьку зброю і ще багато іншого. Безперечно, у таких умовах важливе значення мають відігравати дві складові - міжнародна допомога та максимальна мобілізація всіх можливих внутрішніх ресурсів країни. Однак не все так просто в поточних українських реаліях.

Міжнародна допомога

На фоні постійної загрози військової ескалації ситуації на Донбасі, керівництво України неодноразово зверталось до світової спільноти з проханням надати необхідну військову підтримку, в тому числі сприяти організації військово-технічного співробітництва між вітчизняними та іноземними компаніями. Врешті-решт, на саміті НАТО у вересні 2014 року члени альянсу вирішили надати Україні більшу підтримку. Були засновані шість трастових фондів, які мали покращити ситуацію в сфері тилового забезпечення, кібербезпеки, управління, зв'язку тощо. У результаті, зовнішня підтримка звелася до постачання нелетальної техніки та послуг. Станом на березень 2017 року блок НАТО через трастові фонди надав Україні допомогу на суму близько €35 млн. Були проведені навчання для більш ніж 2000 українських цивільних та військових.

Поза межами структур НАТО провідні країни світу також сприяли підвищенню обороноздатності України. Загалом за даними МО України на другу половину 2016 року впродовж 2014–2016 років Збройні Сили України отримали від різних держав матеріально-технічну та гуманітарну допомогу на суму близько 3 млрд гривень.

Довідково: Так, від США в рамках матеріально-технічної допомоги країна отримала: речове, медичне та технічне майно на загальну суму близько \$111 млн. Це коштовне медичне обладнання, аптечки, броньовані автомобілі підвищеної прохідності типу «HMMWV» та запчастини до них, багатодіапазонні радіостанції «Harris», прилади нічного бачення, хімічна лабораторія для оперативного аналізу хімічних речовин, обладнання для розмінування,

радіолокаційні станції контрбатареїної боротьби AN/TRQ-36, тактичне спорядження, комплекти літньої та зимової камуфльованої форми одягу, бронжилети та кевларові шоломи, шарфи, каремати та мікрофлісові шапки. У рамках гуманітарної допомоги США передали Збройним Силам України мобільний польовий шпиталь, продовольчі набори, генератори, обігрівачі для приміщень, водолазне спорядження та обладнання для Повітряних Сил. Крім того, для України купували низку зразків ОВТ, серед яких Міні-БПЛА RQ-11B «Raven».

У поточному році також очікується допомога з боку США. 8 грудня 2016 Сенат США більшістю голосів затвердив бюджет США на 2017 рік, який передбачає \$350 млн допомоги Україні в оборонній сфері. Колишній американський президент Барак Обама підписав цей документ.

Канада передала українській армії балістичні маски, прилади нічного бачення, бронжилети, кевларові шоломи, спальні мішки та велика кількість зимової форми одягу. Республіка Польща – комплекти постільного приладдя, житній хліб довготривалого зберігання, сухі пайки та речове майно на майже \$10 млн. Австралія – предмети зимової форми одягу вартістю понад \$4,5 млн. Велика Британія – речове та медичне майно, тактичне спорядження, зимове дизельне пальне, прилади нічного бачення та GPS-навігатори. Китай – обладнання для офтальмологічної клініки. Словацька Республіка – електрогенератори, освітлювальні комплекти, пластиковий посуд, спальні мішки, речове майно та широкий спектр медичного обладнання. Туреччина – речове майно. Французька Республіка – бронжилети та медичні матеріали на суму близько \$600 тис. Королівство Нідерланди – електрогенератори та зимове

речове майно \$500 тис. Іспанія – бронжилети і кевларові шоломи, Чехія та Албанія – спорядження та обмундирування, Литва – обладнання, обмундирування, Норвегія, Латвія, Данія, Японія – різноманітне обладнання.

Пріоритетом розвитку на поточний 2017 рік у ЗС України є військово-морські сили. Від США український флот вже отримує дорадчу допомогу за напрямками: розвиток протимінних спроможностей, підготовка підрозділів морської піхоти та офіцерів корабельного складу, створення системи висвітлення надводної обстановки, розвиток системи управління та кадрового менеджменту Військово-Морських Сил. Протягом останніх двох років ВМС ЗС України отримали від США швидкісні човни, водолазне обладнання та обладнання зв'язку,

Від Великої Британії українські ВМС отримують допомогу за напрямом підготовки сержантського складу морської піхоти, від Італійської Республіки – з питань проведення амфібійних операцій, від Турецької Республіки – у підготовці екіпажів кораблів, від Швеції, Норвегії, Болгарії, Румунії та інших країн – з питань розвитку системи управління ВМС.

Крім того, США, Велика Британія, Італія, Франція, Польща, Болгарія та Румунія надають допомогу Збройним Силам України у підготовці майбутніх офіцерів флоту шляхом навчання та стажування курсантів Інституту ВМС на бойових кораблях.

Протягом наступних років очікується надходження допомоги від США за напрямками розвитку системи висвітлення надводної обстановки, підвищення спроможностей корабельного складу, морської піхоти та визначених підрозділів ВМС, а також розвитку берегової інфраструктури.

Один з ключових напрямків допомоги розвитку української оборонної промисловості – сприяння впровадженню стандартів НАТО. Так, влітку 2016 року керівництво ДК «Укроборонпром» оголосило про початок створення системи тестової апробації стандартів НАТО в реальних умовах, розробки, модернізації, виробництва й ремонту озброєння та військової техніки. Реалізація проекту відбувається за сприяння Офісу зв'язку НАТО в Україні. Технічні стандарти стосуються всіх стадій життєвого циклу озброєнь, що регламентують реалізацію системи управління і забезпечення якості – AQAP (Allied Quality Assurance Publications) 2000-ї серії.

Однак цього в дійсності недостатньо. Отримання летального озброєння, яке б забезпечувало адекватну оборону від російської агресії, було б набагато важливішим чинником підвищення обороноздатності країни. У збройовому секторі у 2014–2016 рр. допомога Україні була обмеженою. Діяльність української сторони щодо закупівлі ОВТ за кордоном не мала жодних переваг. При цьому, на жаль, мали місце і приклади відмови від укладання контрактів, які стосувалися закупівлі військової техніки та озброєння у європейських країнах. Крім того, не вдавалося й іноземним компаніям успішно діяти в Україні.

Загалом, на характер розвитку військової (в контексті отримання озброєнь) співпраці з іноземними країнами впливала низка різноманітних складових, які умовно можна поділити на зовнішньополітичні та внутрішньодержавні:

До зовнішньополітичних слід віднести:

- характер міжнародної політичної та економічної ситуації у світі. Він суттєво впливав і продовжує впливати на організацію військово-технічного співробітництва, як у сфері купівлі/продажу, так і в організації співпраці між виробниками ОВТ. (Тривалий час питання з поставкою озброєння до України залежить від того, хто є при владі в США, наскільки гармонійно в поточних історичних умовах розвиваються відносини між Україною та тією чи іншою країною, яку зовнішньополітичну орієнтацію має керівництво країни потенційного партнера тощо);
- особливості експортного законодавства конкретних іноземних країн, яке забороняє продавати озброєння та військову техніку в країни, де має місце збройний конфлікт (наприклад, Норвегія та низка інших європейських країн);
- де-факто, дзеркальність санкцій, які були введені західними країнами проти РФ, які опосередковано лягли й на Україну. Вітчизняним підприємствам періодично відмовляють у можливості купувати програмні засоби, обладнання, комплектуючі чи готове озброєння за кордоном з причини загрози потрапляння високотехнологічної військової продукції або продукції подвійного призначення спочатку до Криму чи Донбасу, а потім до Росії;
- не бажання військово-політичного керівництва окремих країн світу вступати в конфлікт інтересів з РФ. Особливо це характерно для тих країн, які мають тісні економічні зв'язки з Росією, і де російський вплив є достатньо суттєвим (Угорщина, Італія тощо);
- історичний досвід співпраці України з іноземними виробниками до початку війни на Донбасі та окупації Криму. Так, низка оборонних міжнародних проектів, які реалізуються в інтересах Збройних сил України, вже тривалий час мають невизначені перспективи. Мова йде про створення корвету в інтересах ВМС України із залученням низки провідних світових компаній та модернізацію вертольотів Mi-24 спільно з французькою Sagem. Часто хід виконання цих проектів надається закордонними партнерами як приклад складності співпраці з українською стороною.

До внутрішньодержавних можна віднести:

- недосконалість вітчизняного законодавства та відсутність структурних змін у сфері управління обороною промисловістю України. За три роки була прийнята низка важливих і базових документів у секторі безпеки та оборони, проте в країні досі не створені сприятливі умови для іноземних інвестицій в сферу розвитку ОВТ з боку закордонних виробників; не реалізовані ефективні алго-

ритми взаємодії із закордонними виробниками в оборонному секторі; досі не проведено корпоративізацію оборонних підприємств ДК «Укроборонпром», про яку так часто говорять; державним підприємствам поки не надано право створювати спільні підприємства із іноземними для виготовлення ОВТ (за винятком ДП «Антонов») і т.д.

Все це призводить в тому числі і до того, що низка перспективних проектів, спільних з іноземними партнерами, досі не реалізована. Так, наприклад, заявлені раніше ініціативи на кшталт створення підприємства з польським виробником бронезилетів «Lubawa», а також низка інших проектів зараз наштовхнулися на організаційні, фінансові та бюрократичні перешкоди з українського боку. Західні оборонні компанії болісно сприймають пропозиції щодо проектів, в яких 51% пакет повинен належати українській державі, а також здивовані тим, що в Україні не прийнято платити роялті розробнику ОВТ;

- достатньо тривалий процес прийняття ключових документів, які дозволяють потенційним партнерам побачити перспективи розбудови промисловості України та наявні потреби на внутрішньому ринку. Так, схвалена лише Концепція Державної цільової програми реформування та розвитку оборонно-промислового комплексу на період до 2020 року. Крім того тільки через три роки війни – 22 березня 2017 року – Президент України ввів у дію рішення про Державну програму розвитку Збройних сил України до 2020 р.;
- значні корупційні ризики, рівень яких за роки війни, на жаль, суттєво не змінився. Новостворені антикорупційні органи себе ще не проявили в повній мірі.

Якщо ситуація кардинально не змінюватиметься впродовж найближчих трьох-п'яти років, зміцнення обороноздатності та підвищення спроможностей війська де-факто буде ґрунтуватися на власних можливостях держави, які не є всеохоплюючими.

Внутрішній ринок

Тим не менш, незважаючи на наявні проблемні моменти, за кілька років війни українська оборонка все ж таки має значні досягнення.

1. Оборонна промисловість ожила, відчула свою необхідність і почала працювати на задоволення внутрішніх проблем настільки, наскільки вона спроможна, ба навіть більше. З'явилося низка нових гравців, а вже відомі почали розширювати спектр власної продукції. Приватний сектор ОПК істотно виріс і, фактично, за кількістю наздогнав державний, а останнім часом навіть перехопив ініціативу за об'ємом продукції і послуг, що надаються. Так, якщо у 2015 році в державному оборонному замовленні на підприємства зі складу ДК «Укроборонпром» припало до 67%, а на решту компаній з різною формою власності, у тому числі приватні, близько 33%, то у 2016 році цей показник суттєво змінився. Частка Концерну вже склала лише 38,9%, а решта – 61,1%. Ідеї в приватному секторі впроваджуються в кілька разів динамічніше, ніж у державному.

***Довідково:** За даними Міністерства економічного розвитку і торгівлі (МЕРТ), в Україні зараз 166 державних і 92 приватних підприємств. 133 оборонних підприємства знаходяться у віданні ДК «Укроборонпром» (з них 6 спецекекспортерів, майже півтора десятка заводів і КБ де-факто знаходяться на окупованій Росією території). Значна частина оборонних підприємств є у складі Державного космічного агентства України (ДКАУ – 25 підприємств) і Міністерства оборони України (8 профільних заводів, в основному підприємства з відновлення озброєнь і військової техніки). Деякі підприємства належать окремим міністерствам (наприклад, чотирма управління МЕРТ, а двома МВС і т.д.).*

На сьогодні, в приватному секторі успішно діють НВО «Практика», АТ «Мотор Січ», НВК «Техімпекс», ХК «Укрспецтехніка», НВФ «Адрон», ПАТ «Ленінська кузня» (нова назва ПАТ «Завод „Кузня на Рибальському“»), Інжинірингова компанія «Стілетто Україна», НВП «Темп-3000», НВО «Атлон Авіа», «Укрспецсистемз», ТОВ «Телекар-прилад», українське агентство з перспективних науково-технічних розробок UA.RPA і ще багато інших.

Однак, приватникам поки не під силу в фінансовому плані потягнути великі проекти. Одна справа, коли мова йде про проект невеликого безпілотної, і зовсім інша, коли мова йде про комплекс ППО або літак, вартість яких в рази більша. Тут потрібний державний підхід.

На сьогодні в державному секторі слід виділити низку підприємств зі складу ДК «Укроборонпром» – ДП «ДККБ «Луч», Київський, Львівський, Житомирський та Миколаївський бронетанкові заводи, Харківський завод ім. В. О. Малишева, Харківське КБ з машинобудування ім. О. О. Морозова, ПАТ «Завод Маяк» та багато інших. Поряд з випуском нової техніки вони зайняті в тому числі ремонтом та модернізації наявного арсеналу озброєння в інтересах ЗС та Національної гвардії України, що сьогодні є превалюючим у процесі підвищення обороноздатності країни.

Усього з початку року Збройні Сили України отримали від державних підприємств трохи більше трьох тисяч одиниць озброєння та військової техніки та майже шістьдесят тисяч боєприпасів. Однак це не є достатньо високим показником з огляду на те, що майже п'ятдесят тисяч одиниць, із загальної у 54 тисячі одиниць ОВТ, відновлено власними силами і засобами Збройних Сил України.

2. ДК «Укроборонпром», як і решта державних та приватних підприємств, практично повністю відмовилися від російських комплектуючих. За даними «Укроборонпрому», на початку війни лише 55% компонентів для військової техніки й зброї вироблялося в Україні, 10% імпортувалося із західних країн, 35% – з РФ. На сьогодні уже 70% компонентів виробляється в Україні, а 30% – на Заході. У 2016 році до програми імпортозаміщення залучено 400 підприємств усіх форм власності по всій країні, які виробляють понад 1 700 заміщених вузлів, агрегатів та комплектувальних виробів. Зокрема, у бронетанковій галузі випускається вже

87% деталей в Україні та лише 13% – закуповується у західних партнерів.

3. За останні три роки з'явилася низка нових зразків ОВТ. Деякі з них уже постачаються у війська, в тому числі в зону проведення Антитерористичної операції. Так, в країні з'явилася лінійка різноманітних машин з колісною формулою 4x4: «Козак-2» від НВО «Практика», «БАРС-8» від корпорації «Богдан Моторс», «Кугуар» та «Спартан» від ПАТ «АвтоКрАЗ» та «Трітон» від ПАТ «Завод „Кузня на Рибальському“». Деякі з них уже використовуються за призначенням. Так, наприклад, випущено 64 одиниці автомобіля «Козак-2» для Державної прикордонної служби та Національної гвардії України, щонайменше 120 бронемашин KRAZ Spartan та Cougar надані низці силових структур України, а кілька БМ «Трітон» використовуються вітчизняними прикордонниками.

Успішно застосовують за призначенням БПЛА А1-С «Фурія» від НВП «Атлон Авіа» та PD-1 від всеукраїнського центру волонтерів «Народний проект» та компанії UkrSpecSystems, а також БпАК «Лелека-100» від виробничо-інноваційної компанії «DeViRo», БпАК «Мара-2М» від ТОВ «Карболайн», БпАК «Валькірія» від «армії SOS». Комплексів передано небагато, однак, головне, що ситуація щодо ОВТ у військах вже почала змінюватися.

Приватне АТ «Мотор Січ» за власні кошти реалізовує нові проекти модернізації вертольотів Мі-2МСБ-В і Мі-8МСБ-В, які наразі у війська не пішли.

Українське агентство з перспективних науково-технічних розробок UA.RPA в свою чергу розробило тактичний розвідувально-ударний комплекс, лазерну систему виявлення снайперів, балістичні каски, портативний УКХ модем для передачі даних в режимі псевдовипадкової перестройки частоти.

Крім того, в Україні створені та використовуються в АТО (з перемінним успіхом) 120 мм міномет «Молот» від ПАТ «Завод Маяк», що входить до ДК «Укроборонпром». До речі, підприємствами з Концерну розроблений перший український бойовий робот «Фантом», ДержККБ «Луч» спільно з підприємствами ДКАУ реалізують проект створення ракети «Вільха» для системи на базі РСЗВ «Смерч».

Водночас до війська вже постачають створені за часів незалежної України ПТРК «Стугна-П» від ДержККБ «Луч», бронетранспортери 8Х8 БТР-4 від Харківського конструкторського бюро з машинобудування ім. О. О. Морозова (ХКБМ) та БТР-3 від Київського бронетанкового заводу, 4Х4 «Дозор-Б» виробництва Львівського бронетанкового заводу, а також різноманітні навігаційні комплекси і багато іншого. Відомо, що з 2014 року до Національної гвардії було передано не менше 50 БТР-4. З 2014 року ХКБМ виконує замовлення від Міністерства оборони і Міністерства внутрішніх справ на виробництво майже 200 бронетранспортерів БТР-4. Трохи більше 100 БМ БТР-3 надані різним силовим структурам, а перші 10 бронемашин «Дозор-Б» влітку 2016 року вже передані до лав ЗС України.

Тим не менш, на фоні наявних досягнень на внутрішньому ринку є низка проблемних моментів. У країні створена певна державна монополія, і приватному

бізнесу, що діє в оборонній сфері, вкрай важко, навіть при наявності конкурентоздатного зразка ОВТ, отримати можливість постачати його у військових інтересах. Одночасно з цим присутнє певне провладне лобі, де кілька приватних підприємств, які або належать представникам влади, або специфічно нею контролюються, мають певні преференції в процесі отримання держоборонзамовлення.

Одвічне питання: як бути і що робити?

В Україні за три роки війни вже сформувалася думка, що підвищення обороноздатності країни в умовах поточної військово-політичної обстановки цілком залежить від нас самих. Міжнародна допомога, яка надається країнами-партнерами, є важливим чинником підвищення можливостей, однак вона носить допоміжний характер і не може вирішити всі наявні проблеми. Левову частину життєвих задач слід розв'язувати самостійно.

Питання ж оснащення військ сучасним ОВТ цілком залежить від того, наскільки злагоджено та правильно буде діяти державний механізм у контексті створення внутрішніх умов для ефективного використання всіх наявних ресурсів та можливостей.

Для цього, щонайменше, необхідно створити відповідний державний орган у сфері оборонної промисловості (агентство), який би забезпечував формування військово-технічної політики у сфері оборонно-промислового будівництва; створити здорове конкурентне середовище і єдині прозорі правила гри щодо державного оборонного замовлення та зовнішньо-економічної діяльності для всіх виробників усіх форм власності. Також потрібно лібералізувати умови для організації інвестування в галузь, забезпечити правові умови для створення спільних підприємств між державними компаніями та іноземними партнерами (випадає з ДП «Антонов» не має бути винятком із правил).

Одночасно з цим слід максимально ефективно використовувати потенціал роботи з іноземними партнерами. Адже обмеженість можливостей вітчизняної оборонної промисловості можна вирішити лише у співпраці. На фоні цього необхідна історія успіху з іноземними партнерами у сфері спільного створення сучасних зразків ОВТ. У цьому контексті слід максимально використовувати співпрацю з країнами, які готові йти на глибоку кооперацію, зокрема, з тією ж Польщею. Успішність проектів з поляками може породити впевненість іноземних партнерів у тому, що з Україною можна співпрацювати у цій царині. Однак, незважаючи на гучні заяви про спільні проекти з Польщею, на практиці ж цього, на жаль, досі не реалізовано.

Крім того, необхідно формувати плідне підґрунтя для взаємодії з США та іншими європейськими країнами в оборонній галузі та усувати політичні, організаційні, бюрократичні й інші перешкоди.

І головне, нарешті має прийти розуміння, що в поточних умовах усі мають бути зосереджені на вирішенні одного завдання – підвищення обороноздатності країни з метою недопущення поширення російської агресії.

TRUMAN Agency

Агентство стратегічних комунікацій TRUMAN Agency націлене на вирішення чутливих комунікаційних питань в Україні та для України.

Наші експерти створюють та втілюють у життя комунікаційні програми, які дозволяють залучити політичний істеблшмент та інші цільові аудиторії до конструктивного діалогу на локальному, регіональному, національному та міжнародному рівнях. Результатом такої роботи завжди стає зміцнення репутації, підвищення ступеню довіри і відчинені вікна можливостей для наших клієнтів.

Контакти: вул. Мельникова, 12, Київ, 04050
Тел.: +380 98 175 97 46
www.trumanagency.com

Інститут світової політики / Institute of World Policy (IWP)

IWP представляє нове покоління аналітиків, відданих європейському вибору України. Місія Інституту полягає в розробці аналітичних досліджень та здійсненні проектної діяльності для просування європейських стандартів та практик в Україні, а також для зростання підтримки лідерами громадської думки, офіційними особами ЄС і НАТО європейської та євроатлантичної перспективи України.

Продукти IWP включають політичний аналіз та рекомендації, створення дискусійних платформ для всебічного публічного обговорення основних зовнішньополітичних проблем та викликів, ведення регулярного діалогу зі світовими вченими, мислителями та експертами у сфері міжнародних відносин.

Контакти: вул. Еспланадна, 32в, Київ, 01001
Тел.: +380 44 374 03 11
e-mail: info@iwp.org.ua

Експертна група:

Дарія Гайдай
Альона Гетьманчук
Андрій Гончарук
Віктор Кіктенко
Леонід Літра
Антон Міхненко
Сергій Солодкий

© Повне або часткове відтворення матеріалів дослідження допускається виключно за згоди авторів проекту.

Повна версія документу доступна клієнтам і партнерам TRUMAN Agency та IWP.